

Lausunto Valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2018–2021 (VNS 4/2017 vp)

Arvio nykyisestä ja tulevasta palautuu pitkälti siihen, miten on selitetty vuosien 2012 – 2015 taantumaa. Yleisen näkemyksen mukaan Suomen euroaluetta selvästi heikompi kasvu selittyi ennen kaikkea teollisuuden rakenneongelmissa. Julkisen talouden suunnitelmassa esitetyt lausumat, että ”teollisuuden rakennemuutos on heikentänyt julkista taloutta” ja että ”Suomen talous on vuosikymmenen ajan kärsinyt teollisuuden rakennemuutoksesta” antaa tosin aiheen erilaisille tulkinnoille. Onko Suomen teollisuuden suorituskyky heikentynyt tai onko se kärsinyt tärkeimpien tuotteiden kysynnän trendinomaisesta heikkenemisestä? Olisi syy mikä tahansa raportissa annetaan ymmärtää, että kysymys on pysyväluontoisesta heikkoudesta. Raportissa ei pohdita lainkaan sitä, väistyvätkö vai lieventyvätkö nämä ongelmat. Raportti olisi kuitenkin vaatinut konkreettista otetta juuri tässä asiassa. Itse arvioin, että ongelmien syynä on ennen kaikkea Nokian epäonnistuminen, paperiteollisuuden kapasiteetin alasajo ja Venäjälle suuntautuvan viennin supistuminen. Paperiteollisuuden alasajo alkoi jo vuosina 2004 – 2005 ja sitä kesti aivan viime vuosiin. Nokia alkoi heikentyä vuodesta 2008 ja sen matkapuhelinliiketoiminnan hiillos sammui lopullisesti vasta 2016. Venäjän viennin supistuminen ajoittui vuosiin 2014 - 2016. Edellä mainitun lisäksi vähäiset investoinnit Suomen viennin päämarkkinoilla vuosina 2012 – 2013 aikaansaivat vaikeuksia teollisuudellemme. Jo nyt on nähtävissä, että edellä mainitut ongelmat ovat pääosin väistymässä. Nokian raunioille on syntynyt ja syntyy edelleen uutta liiketoimintaa. Metsäteollisuuden rakennetaan taas uutta kapasiteettia, nyt sellun ja kartongin tuotantoon. Venäjänkin talousvaikeudet hellittävät ja Suomen vienti sinne on alkanut taas kasvaa. Tämän lisäksi investoinnit Euroopassa ovat taas elpyneet, mikä on tuonut tilauksia Suomen kone- ja laitteollisuuteen. Toki Suomen taloudessa on muitakin valopilkkuja (telakkateollisuus, Uudenkaupungin autotehdas ja Rolls Roycen uusi tutkimusyksikkö), jotka vahvistavat talouskasvua.

Pitkästä aikaan käsillä olevat ongelmat ovat jääneet myönteisten kasvutekijöiden varjoon. Vaikka rakentamisen vauhti on hidastumassa nykyisestä ja julkinen kysyntä polkee paikoillaan, muut tekijät - ennen kaikkea ulkomaankauppa – vauhdittavat kasvua. Tyypillisesti tämän kaltainen vientivetoinen suhdannenus kestää ainakin muutaman vuoden. Olemmekin vasta suhdannenuksen kynnyksellä. Todennäköisyys sille, että Suomen kansantalous kasvaa vuonna 2018 euroaluetta nopeammin on jo selvästi yli 50 prosenttia. Näillä näkymin seuraavalla ennustekierroksella nostetaan ennustelukuja oikein urakalla.

Jos edellä arvioitu toteutuu, julkisen talouden rahoitus kehittyi suotuisammin kuin, mitä Julkisen talouden suunnitelmassa on arvioitu. Mutta talouskasvun nopeutumisesta huolimatta julkisen talouden rahoitusaseman vahvistuminen uhkaa jäädä vaatimattomaksi. Tämä aiheutuu verojen ja veroluotoisten maksujen alennuksista, yritysten toimintaylijäämän kasvattamisesta palkkasumman kustannuksella ja siitä, ettei vientivetoinen kasvu ei lisää merkittävästi työllisten määrää.

Toteutetulla talouspolitiikalla ja kiky-sopimuksella pyrittiin kaiketi jäljittelemään devalvaatiota oloissa, joissa itsenäistä valuuttaa ei enää ole ja joissa yhteisvaluutan arvo oli liian vahva suhteessa kansantaloutemme ongelmiin. Käytännössä mainitut toimet kuitenkin aikaansaivat massiivisen tulonsiirron

palkansaajilta myös suljetun sektorin yrityksille. Itse asiassa Tekesin menojen voimakas leikkaus vain lisäsi tätä efektiä, sillä julkinen T&K-rahoitus suuntautuu voittopuolisesti vientiyrityksille. Jatkossa julkisen sektorin rahoitusasemaa pitäisi vahvistaa osin niin, että suljetun sektorin yritysten maksamia veroja kasvatettaisiin.

On tietysti ongelmallista, että fiskaaliset keinot devalvaation jäljittelemiseksi ovat yhteisvaluutassa vähäiset. Arvonlisäveron nostoa ja muiden verojen laskemista on pidetty tällaisena keinona. Se on kuitenkin turhan järeä keino ja aikaansaa sitä paitsi tulonsiirron pienituloisten tappioksi. Yksi tapa olisi nostaa työnantajamaksuja ja samaan aikaan lisätä tuntuvasti julkista T&K-rahoitusta tai ottaa taas käyttöön T&K-menojen verovähennys. Jälkimmäiset toimenpiteet keskimäärin kompensoisivat työnantajamaksujen korotusten aikaansaamat menetykset vientiyrityksille. Kaiken kaikkiaan tämä vahvistaisi julkista taloutta ja antaisi jopa mahdollisuuden lisätä koulutukseenkin suunnattuja määrärahoja. Fiskaalisena instrumenttina julkisen T&K-tuen (tai T&K-menojen verohuojennuksen) tehtäväksi muodostuisi näin myös vientiyritysten tukeminen, jolloin tämän tuen vaatimus lisätä aidosti T&K-menoja ei olisi enää sen myöntämisen ainoa kriteeri. Toki kahta kärpäästä kannattaa aina tavoitella yhdellä iskulla. Niinpä tukea voitaisiin edelleen pyrkiä myöntämään siten, että se lisäisi aidosti T&K-menoja. T&K-menojen verohuojennuksessa tämä pyrkimys jäisi kaiketi taka-alalle.

Mainittakoon, että hallituksen puolivälitarkastelussa tutkimuksen ja tuotekehityksen tukirahoja lisätään, muttei siinä määrin, että aiemmat supistukset olisi paikattu. Koulutukseenkaan ei juuri lisätä määrärahoja niin, että aiemmat leikkaukset eivät kumoudu.

Julkisen talouden suunnitelmassa julkisen talouden rahoitusaseman vahvistaminen nojautuu pääosin julkisten menojen 4 miljardin euron säästöihin, joilla on merkittävä työllisyyttä supistava vaikutus. Niinpä kaikkien Julkisen talouden suunnitelmassa mainittujen työllisyyteen vaikuttavien toimien kokonaisvaikutus työllisyyteen uhkaa jäädä negatiiviseksi. Erilaiset toimenpiteet aktivoida työttömiä tuskin lisäävät työllisyyttä niin paljon, että kokonaisvaikutus muodostuisi positiiviseksi. Sitä paitsi esitetyissä työllisyystoimissa korostuu keppi porkkanan sijaan niin, että se vähä, mitä työllisiä saadaan lisää, tapahtuu työttömien toimeentulon kustannuksella.

Helsingissä toukokuun 10. päivänä 2017

Eero Lehto
Tutkimuskoordinaattori
Palkansaajien tutkimuslaitos